

Maliyyə elmləri doktoru və
iqtisad elmləri doktoru -
Z.F. Məmmədov .

Valyuta Siyasəti

Tədbirlər

Maliyyə Tədbirləri

İqtisadi Tədbirlər

İnzibati

Sosial Psixoloji

Valyutaya Tələb

Valyuta Təklifi

Valyuta
Məzənnəsi

Məqsəd

*Valyuta siyasətinin sağlam və səmərəli
tətbiqi ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin əsas
təminatıdır.*

Valyuta siyasətinin məqsədləri:

- iqtisadiyyatda dollarlaşma qarşısına tədbirlər;
- valyuta nəzarəti;
- xarici borcun idarə olunması;
- valyuta rezervlərinin yığılması;
- daxili investisiya ehtiyacının qarşılamaq

məqsədi

ilə xarici investisiyanın cəlbə;

- kapital çıxışına məhdudiyyət;
- xarici rəqabətə qarşı yerli istehsalçıların

müdafiəsi

(idxal əvəzliyi istehsalı stimullaşdırma

siyasəti);

- ixracatçılara yönəlik stimullaşdırma siyasəti

Valyuta siyasəti xarici valyutaya olan tələb və təklif əsasında realiyə olunur, yəni tələb olunan məzənnə kursunun həddinə qədər.

- Valyuta tələb və təklifə təsir tədbirlərini bir neçə qrup kateqoriyasına bölmək olar:
- 1) maliyyə (mərkəzi bankın emissiya maliyyə, o cümlədən MB valyuta bazarında iştirakı; büdyə iqtisadiyyatının realizəsi ilə əlaqədar hökumətin fəaliyyəti, qeyri-rezidentlərə açılan kredit, büdcə hesablarında qalıqların tənzimlənməsi və s.)
- 2) iqtisadi (ölkənin ixracat potensialının inkişafı və ya daxili əvəzedici sahələrin inkişafı)
- 3) inzibati (valyuta nəzarət və tənzimlənməsi birbaşa (kvota) və dolay)
- 4) sosial-psixoloji (dövlətin informasiya-məlumat xarakterli fəaliyyəti, iqtisadi vahidlərin valyuta sferasında gedən hadisələrə yönəlik aydınlıq gətirmə siyasəti)

Valyuta siyasəti iqsatidi ədəbiyyatda ən geniş səth edilən, öredilən probelməlrdən biri olmasına baxmayaraq, elmi mülahizəsi ən mübahisə doğuran məsələlərdən biridir.

Valyuta siyasəti bəzi ədəbiyyatlardan monetar siyasətinin tərkib hissəsi kimi, digər halda iqtisadi siyasətinin tərkib hissəsi qəbul edilir.

Bu gün Azərbaycanda açıq və sistemli qaydada dövlət valyuta siyasətinin formalaşması, bir orqandan həyata keçirildiyini görmək mümkün deyildir.

Valyuta siyasətinin ayrı-ayrı məqsəd və alətləri hökumətin qəbul etdiyi ayrı-ayrı sənədlərdə öz əksini tapır (ölkənin büdcəsinin qəbulunda, iqtisadi inkişaf nazirliyinin proqnozlarının, hökumətin qəbul etdiyi iqtisadi proqramlarda, milli bankın pul siyasətinin əsas istiqamətlərində və s.).

AR Milli Bankın haqqında (10 dekabr 2004-jü il tarixli qanun) Qanunun 4 maddəsində – «Milli Bankın fəaliyyətinin əsas məqsədi öz səlahiyyətləri daxilində qiymətlərin sabitliyinin təmin edilməsidir.

5.01. Qanunun maddəsində MB öz məqsədlərinə nail olmaq üçün Dövlətin pul və valyuta siyasətini müəyyən edir və həyata keçirir.

5.03. Manatın xarici valyutalara nisbətində rəsmi məzənnəsini müstəqil müəyyən edir və elan edir (yəni məzənnə siyasəti – Z.Məmmədov)

5.04. Sərəncamında olan beynəlxalq qızıl-valyuta ehtiyatlarını saxlayır və idarə edir.

5.06. Hesabat tədiyyə balansını tərtib edir və ölkənin proqnoz tədiyyə balansının hazırlanmasında iştirak edir

AR Konstitusiyasının 119 maddəsi ilə Nazirlər kabinetinə aşağıdakı səlahiyyətlər verilmişdir:

119.3. bəndində – Maliyyə-kredit və pul siyasətinin həyata keçirilməsini təmin edir.

AR MB haqqında 7 – «Milli Bank öz fəaliyyəti barədə yalnız AR prezidentinə hesabat verir».

AR MBQanunun 28 maddəsində pul siyasəti və 29 pul siyasətinin alətləri öz əksini tapır.

Baxmayaraq ki, 5.01 maddəsində MB pul və valyuta siyasətini müəyyən edir və həyata keçirir ifadəsinə baxmayaraq, valyuta siyasəti ayrıca maddə kimi verilməmişdir.

Maddə 42-də beynəlxalq qızıl-valyuta ehtiyatlarının idarə olunmasına həsr olunmuşdur.

42.1. maddəsində MB dövlətin pul siyasətinin həyata keçirilməsi, ölkənin beynəlxalq öhdəlikləri üzrə hesablaşmaların vaxtında aparılması üçün beynəlxalq qızıl-valyuta ehtiyatlarını idarə heyətinin müəyyən etdiyi strategiya çərçivəsində saxlayır və idarə edir.

42.4. beynəlxalq qızıl-valyuta ehtiyatları dövlətin pul siyasətinin həyata keçirilməsi, ölkənin beynəlxalq öhdəlikləri üzrə hesablaşmaların vaxtında aparılması üçün MB mülahizəsinə görə təhlükəli səviyyədək azaldıqda və ya azalması qorxusu olduqda MB müvafiq icra hakimiyyəti orqanına (maddə 7 – də MB öz fəaliyyəti barədə yalnız Azərbaycan respublikası prezidentinə hesabat verir) ehtiyatların belə azalmasına gətirib çıxara biləcək səbəbləri qabaqjadan göstərməklə beynəlxalq qızıl-valyuta ehtiyatı mövqeyi haqqında hesabat və əsaslandırılmış təkliflər təqdim edir.

AR «Valyuta tənzimi haqqında» AR (21.1. 1994-jü il, 2001-jı il 27/XI və 2002-jı il 30 aprel tarixli qanunla edlimiş əlavə və dəyişikliklərdə)

Maddə 5. – Azərbaycan Respublikası ərazisi vahid valyuta ərazisidir və bu ərazidə Milli Valyuta kimi manatın alıjılıq qabiliyyətinin möhkəmləndirilməsi təmin dən pul-kredit və valyuta siyasəti yeridilir.

Maddə 13-də AR MB AR-da valyuta tənzimini həyata keçirən əsas orqandır.

Maddə 15. AR-nın əsas valyuta nəzarəti orqan AR MB və müvafiq icra hakimiyyəti orqanı

Dünya təcrübəsi kontekstində valyuta siyasətinin həyata keçirilməsi sırasında istifadə ediləcək üç variant mövcuddur.

- «azad üzən» valyuta məzənnəsi;
- tənzimləyici üzən valyuta
- fiksə edilmiş kurs

Valyuta siyasətinin müvafiq dairələrdə müzakirəsindən əsaslarının biri, Azərbaycan dünya neft bazarında, xronoloji ölkə qismində iştirakı və böyük həcmli ölkəyə valyuta qarşı və təbii ki, manatın məzənnəsi milli iqtisadiyyatın inkişafında təsir göstərən əsas parametrlərdən biri olmasıdır.

Qloballaşma kontekstində Azərbaycan iqtisadiyyatın iqtisadi vahidlərin xarici iqtisadi fəaliyyətdən çox asılıdır.

Valyuta siyasətinin əsas istiqamətləri:

- valyuta məzənnə tarazlığının təminatı;
- tədiyyə balansının tarazlığı;
- milli valyuta sistemi;
- valyuta bazarının optimal strukturu və qızıl-valyuta ehtiyatları diversifikasiyası;
- valyuta nəzarət və tənzimlənməsi perspektivi;
- valyuta böhranına qarşı alın\\jaqa tədbirlər;
- çirkli pulların yuyulmasına qarşı mübarizə
- deviz siyasəti (valyuta müdaxiləsi)
- diskont siyasəti

Valyuta siyasətinin optimal variantının ən əsas göstəricilərin qarşılıqlı əsasəsinin monitorinqini tələb edir:

- valyuta məzənnə;
- qızıl-valyuta ehtiyatları
- tədiyyə balansının soldosu;
- daxili pul tədavülünün həcmi və dollarlaşma dərəcəsi;
- valyuta liberallaşma dərəcəsi

Məzənnə siyasətini anlamaq üçün öncə inflasiya ilə, faiz və valyuta məzənnəsinin arasındakı əlaqələri müəyyən etmək lazımdır.

Qiymət artımı pul vahidinin məzənnəsini aşağı salır, tərsi məzənnə aşağı düşməsi qiymət artımına yol açır.

- Məzənnə siyasətinin fəlsəfəsi:
- 1) məzənnə sabitliyi, onun dinamikasını proqnozlaşdırma bilmək; antiinflasiya istiqaməti (devalvasiya spiralının qarşısını almaq, yəni daxili qiymət artımı-devalvasiya);
- 2) ixracatın qəbul edilməsi rentabelliği;
- 3) daxili bazarın qorunması və daxili istehsalına rəqabət qabiliyyəti; ölçücü arasında optimal variantı.

Məzənnə siyasəti makroiqtisadi tarazlığının təmin olunmasında rolu və əhəmiyyəti çox vacib göstərijilərdən biridir.

- . Manat dayanıqlı, sağlam və ölkə daxilində pulun funksiyasına aid bütün məsələləri yerinə yetirməli və beynəlxalq tədavül sferasında ölkəmizi layiqli təmsil etməlidir.

*Valyuta məzənnə siyasəti makro iktisadi
tarazlığın təminatıdır..*

*Sağlam dayanıqlı pul vahidi inflyasiyaya
qarşı ən böyük təminatdır....*